

Fra nationale til sektorielle arbejdsmarkedsrelationer: Udviklingstendenser i EU's sektorielle arbejdsmarkedsrelationer

Resumé

Indledning

Denne undersøgelse fokuserer på arbejdsmarkedsrelationerne i ni sektorer i de 27 EU-medlemsstater og har til formål at belyse mulighederne for at sammenligne arbejdsmarkedsrelationer på sektorplan og vise, at ensartede karakteristika synes at udvikle sig på tværs af nationale grænser. Den peger på faktorer, der kan forklare forskellige grader af international konvergens i forskellige sektorer, og derfor mulighederne for koordinering på EU-plan i hver sektor.

Undersøgelsen ser nærmere på situationen for sektoren inden for rammene af de forskellige styreformer på flere niveauer, der er i fremvækst i Europa. Den sætter spørgsmålstegn ved, hvordan forskellige udformninger af arbejdsmarkedsrelationer på sektorplan kan fungere i samspil med sektorstyring på EU-plan. Den peger navnlig på en forbindelse mellem udviklingstendenserne for den europæiske sektorielle sociale dialog (ESSD) og strukturerne for arbejdsmarkedsrelationer på sektorplan i EU's medlemsstater.

Sektoren har været fremhævet som et specifikt niveau af den europæiske sociale dialog og et nøgleelement i den europæiske sociale model, og der er nedsat udvalg for sektoriel social dialog, der har udarbejdet over 500 fælles tekster siden 1998.

Undersøgelsen anfører, at fordi sektorniveauet er et fremtrædende niveau mellem europæisk, nationalt og virksomhedsniveau, påvirker dets organisationsstruktur og dets grænseoverskridende ligheder kapaciteten til at udvikle og gennemføre ESSD. En indledende gennemgang af produktionen af aftaler og tekster i de ni lande viser, at dette er tilfældet, selv om de specifikke årsager og virkninger vil kræve en mere tilbundsående undersøgelse, eventuelt på tværs af flere sektorer.

Undersøgelsen forløber i tre faser, der er indbyrdes forbundne.

- Den undersøger de sektorielle arbejdsmarkedsordningers forskellighed opdelt efter land samt nationale arbejdsmarkedsordningers forskellighed opdelt efter sektor for at se, om økonomisk internationaliserede sektorer fremviser mere sammenlignelige arbejdsmarkedsordninger.

- Den beskriver og analyserer gennem en klyngeanalyse sektorielle arbejdsmarkedsordninger og udarbejder en ny klassifikation af arbejdsmarkedsordningerne.
- Den udvikler en kvalitativ undersøgelse af forholdet mellem arbejdsmarkedsordningernes lighed og resultaterne af ESSD.

Politisk sammenhæng

I omkring halvdelen af EU's medlemsstater er sektoren fortsat det vigtigste niveau for kollektive overenskomster og for faglig organisering af arbejdsmarkedets parter. Der har været et stigende pres for at decentralisere nationale arbejdsmarkedsrelationer, men det er fortsat ikke klart, om der kan kompenseres herfor ved at udvikle grænseoverskridende koordinering. Dette kunne finde sted i multinationale selskaber, gennem kollektive forhandlingsrunder samt på EU-plan. EU har siden 1998 været i gang med at udvikle en ramme for ESSD og har nedsat 40 udvalg for europæisk social dialog, der dækker omkring 145 millioner arbejdstagere fra alle medlemsstater. Sektoren er fortsat et vigtigt niveau for national social dialog i de fleste medlemsstater, og den fremstår som et centralt niveau for styring på europæisk plan. En forståelse af den sociale dialogs sektordynamik er derfor i stigende grad relevant for en sammenligning af nationale udviklingstendenser og for en forståelse af tendenserne for Europas styreformer.

Vigtigste resultater

Forskelle og ligheder i arbejdsmarkedsrelationer

Nogle lande har ensartede arbejdsmarkedsordninger for alle erhvervssektorer, andre har arbejdsmarkedsordninger, der varierer meget fra sektor til sektor, og atter andre sektorer har ensartede arbejdsmarkedsordninger, uanset hvilket land de befinder sig i. Graden af sektorvariation synes ikke at være forbundet med forskellige "typer" af nationale arbejdsmarkedsrelationer, med undtagelse af de nordiske lande, der alle udviser en lav variation. Til de

lande, der har ensartede tværsektorielle arbejdsmarkedsordninger, hører så forskelligartede lande som Finland, Malta og Frankrig. Imidlertid har Polen, Cypern og Portugal de mest forskelligartede tværsektorielle arbejdsmarkedsordninger. Telekommunikationssektoren har de største ligheder i alle EU27-lande, og sektoren for frisører og skønhedsbehandlinger har de mindste ligheder. Arbejdsmarkedskonfigurationer varierer mere pr. sektor end pr. land. Det betyder, at de tværsektorielle forskelle i de enkelte lande synes at være større end forskellene inden for samme sektor.

”Push and pull”-faktorer for sektorielle arbejdsmarkedsrelationers lighed

Analysen af determinanterne for ligheder mellem grænseoverskridende arbejdsmarkedsrelationer viste, at socioøkonomiske faktorer, som f.eks. internationaliseringen af sektorer (f.eks. sektorer, der er udsat for international konkurrence og har en høj grad af flytbarhed af produktionssteder), hænger sammen med ligheder i arbejdsmarkedsordninger mellem de enkelte lande. Ligeledes kan EU-forordninger ”trække” (pull) sektorer i retning af lighed omkring arbejdsmarkedsrelationer mellem lande samt tilskynde til ”push”-faktorer, f.eks. internationaliseringen af sektorer, og således fremme ligheder inden for arbejdsmarkedsstrukturer.

Arbejdsmarkedsordninger inden for sektorer

Da arbejdsmarkedsordningerne i EU27-landene varierer både fra land til land og fra sektor til sektor, er der i forbindelse med undersøgelsen udtænkt et system med typer af arbejdsmarkedsrelationer, der tager afsæt i eksisterende klassifikationer af nationale arbejdsmarkedsmodeller. Disse typer tager højde for forskellige arbejdsmarkedsdimensioner, der blev observeret på sektorplan. Ud fra den sektorielle klyngeanalyse ser det ud, som om landene er grupperet på basis af typer af sektorielle arbejdsmarkedsrelationer, der er forskellige fra de grupper, de tilhører ifølge de traditionelle arbejdsmarkedsordninger.

Medtagelsen af sektorvariation til identifikation af ensartede typer af arbejdsmarkedsrelationer afslørede, at fordelingen af typer af arbejdsmarkedsrelationer ikke følger de samme ”ideelle” geografiske linjer, som nationale klassifikationer gør ved at skelne mellem nordiske, syd- eller østeuropæiske modeller. Igen fandt analysen en forskel i den geografiske allokering af typer af arbejdsmarkedsrelationer mellem sektorer, der er udsat for international konkurrence (ensartede arbejdsmarkedsrelationer i EU27-landene), inden for én eller to store grupper, og grupper, der ikke er

udsatte. Dette tyder på, at internationalisering skaber en vis grad af konvergens, og ikke nødvendigvis mod én bestemt type arbejdsmarkedsrelationer. Omvendt er geografiske mønstre, der minder om traditionelle nationale klassifikationer mere synlige i de beskyttede sektorer, hvilket tyder på, at sektorielle arbejdsmarkedsordninger ligger tættere op ad de forskellige dominerende, nationale modeller.

Sektorielle arbejdsmarkedsordninger og social dialog på EU-plan

Denne rapport sætter fokus på visse sektorspecifikke forhold vedrørende arbejdsmarkedsrelationer, som i en ordning med flere niveauer synes at påvirke de styreformer, inden for hvilke ESSD kan operere. Analysen antyder, at der er en sammenhæng mellem sektorer med ensartede arbejdsmarkedsrelationer på tværs af lande og bedre resultater af ESSD. Ligeledes tyder dataene på, at visse arbejdsmarkedsrelationer på sektorplan kan gøre den sektorielle sociale dialog på europæisk plan nemmere. Der findes især en lav fragmentering af aktører, høj organisationstæthed og et stort antal kollektive overenskomster generelt i de sektorer, hvor ESSD, i det mindste formelt, synes at have været mest produktiv, selv om en sådan sammenkædning vil kræve en nærmere undersøgelse.

Politiske anbefalinger

- I betragtning af, at sektorer varierer mere end lande med hensyn til deres særlige arbejdsmarkedsrelationer, er sektoren et meget lovende niveau for en undersøgelse af europæisk konvergens i arbejdsmarkedsrelationer og potentialet for europæisk social dialog.
- EU-forordninger, der stimulerer internationaliseringen af sektorer, synes at have en afsmittende virkning på arbejdsmarkedsrelationer på sektorplan.
- ESSD har større sandsynlighed for at udvikle sig og intensiveres i sektorer med ensartede arbejdsmarkedsrelationer på tværs af EU's medlemsstater.
- Nogle sektorer følger et sektorielt mønster for arbejdsmarkedsrelationer på tværs af landegrænser, og andre har nationale mønstre. Omvendt udviser selv lande, der er karakteriseret ved decentraliserede eller mindre koordinerede arbejdsmarkedsrelationer, som f.eks. de fleste af de nye medlemsstater, en sektoriel mangfoldighed, og nogle af deres aktører fremstår som stærkt organiserede.

Yderligere oplysninger

Rapporten, *From national to sectoral industrial relations: Developments in sectoral industrial relations in the EU*, findes online på <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1110.htm>

Stavroula Demetriades, forskningsleder
stavroula.demetriades@eurofound.europa.eu